

Bostân'dan
minyatürü
bir başka sayfa
(Türk ve
İslâm Eserleri
Müzesi,
nr. 1919, vr. 54^b)

Bostân'ın Batı dillerine yapılan ilk tercümelerinden bazıları şunlardır: Forbes Falconer (İngilizce [seçmeler], London 1839), Schlehta - Wassehrd (Almanca, Wien 1852), B. de Meynard (Fransızca, Paris 1880), K. Chaykin (Rusça, Moscow 1935).

BİBLİYOGRAFYA :

Külliyyât-ı Sa'dî (nşr. M. Ali Furûğî — Abdülazîm Karîb), Tahran 1351 hş., nâşirlerin girişi, s. 9-12; *Ferhengnâme-i Sa'dî* (trc. Hoca Mes'ûd b. Ahmed, nşr. Veled Çelebi — Kılıslı Muallim Rifat), İstanbul 1340r./1342, nâşirlerin girişi, s. 3-19; Sa'dî-i Şîrâzî, *Bostan ve Gûlistan* (trc. Kılıslı Muallim Rifat), İstanbul 1975; a.mlf., *Bostan* (trc. Hikmet İlaydın), İstanbul 1985; Südi, *Şerh-i Südi ber Bostân-ı Sa'dî* (trc. Ekber Behrûz), Tebriz 1352 hş., s. 12-15; *Keşfü'z-zunûn*, I, 244-245; Gibb, *HOP*, I, 201-203; Rypka, *HIL*, s. 250-253; Safâ, *Edebiyyât*, II, 605-606; Münzevî, *Fihrist*, III, 1861-1870; IV, 2663-2668; F. Köprülü, "Kitâbiyât Tenkid ve Tahlilleri", *TM*, II (1926), s. 481-483; Tahsin Yazıcı, "Sa'dî", *İA*, X, 39; C. A. Storey, "Teftâzânî", *İA*, XII/1, s. 121; S. Naficy, "Büstân", *El*² (Fr.), I, 1385-1386; G. Michael Wickens, "Büstân", *Elr*, IV, 573-574.

ADNAN KARAIMAİLOĞLU

BOSTAN ÇELEBİ

(ö. 977/1570)

Osmanlı âlimi ve tarihçi.

Asıl adı Mustafa, babasının adı Mehmed Ali'dir. 1498'de Tire'de doğdu. Tahsil çağına geldiğinde önce Kur'an'ı ezberledi, arkasından da tefsir ilmine çalıştı. Daha sonra devrin tanınmış müderrislerinden Cârullah Efendi, Zeyrekzâde Rükneddin Çelebi ve Muhyiddin Fenârî'den ders aldı; bir ara Kemalpaşazâde'nin de talebesi oldu. Aynı tarihlerde Kanûnî'nin hocası Hayreddin Efen-

di'ye intisap etti ve 1526'da ondan icâzet aldı.

Bostan Çelebi bir süre bazı küçük medreselerde ve kazalarda müderrislik ve kadılık yaptı. Haseki ve Sahn medreselerindeki görevinin ardından 1544'te Bursa ve Edirne, ertesi yıl ise İstanbul kadısı oldu; 1547'de de Anadolu ve Rumeli kazaskerliğine tayin edildi. Bu vazifede iken Vezîriâzam Rüstem Paşa ile Vezir Haydar Paşa arasındaki bir davada Haydar Paşa'nın haklı olduğuna hükmetmesi üzerine 1551'de görevinden alındı; hatta vezîriâzam tarafından rütbece daha aşağı mevkide bulunan kimselere teftiş ettirilerek kendisine hakarete bulunuldu. Fakat teftiş sonunda hakkında yapılan dedikoduların tamamen iftirdan ibaret olduğu anlaşılacak beraat etti. Rüstem Paşa'nın ikinci vezîriâzamlığı zamanında (1555-1561) ve 1569'da hakkında iki defa daha soruşturma açıldıysa da her ikisinde de temize çıktı. 1570'te vefat etti ve Edirnekapı dışındaki Emir Buhârî Tekkesi civarına defnedildi.

Bostan Çelebi'nin Bostanzâde künyesiyle bilinen Mehmed ve Mustafa adlarında iki oğlundan büyüğü Mehmed Efendi iki defa şeyhülislamlık yapmış, küçüğü Mustafa Efendi ise iki defa Rumeli kazaskerliği görevinde bulunmuştur. Dindar ve dürüst bir kimse olan Bostan Çelebi kuvvetli bir zekâ ve hâfizaya sahipti. Arapça, Farsça ile edebî ilimlere ve Kur'an'a vâkîf, aynı zamanda iyi bir şairdi.

Eserleri. 1. *Süleymannâme*. Kanûnî devrinin ilk yirmi iki yılının orijinal bir kaynağı olan eser, Hammer'in tesiriyle uzun yıllar Ferdî adlı birine atfedilmiştir (Hammer, V, 3; Babinger, s. 92). Bostan Çelebi eserini bir vak'anüvis gibi yazmaya başlamış, fakat değişik zamanlarda tekrar ele almak suretiyle ona yeni ilâvelerde bulunmuştur. Mevcut nüshaların hiçbirinde telif tarihi yoktur. Ancak müellifin ifade tarzından *Süleymannâme*'nin ilk telifini 1524'te, ikinci telifini 1537'de, üçüncü telifini 1541'de, son telifini ise 1547'de yaptığı söylenebilir. Edebî ve resmî güzel bir üslûpla kaleme alınan *Süleymannâme* çağdaş tarih kaynaklarını tamamlar mahiyette olup Kanûnî devrinin 1520-1542 yılları arası olaylarının kronolojik tesbitinde ihmal edilmemesi gereken bir eserdir. Kanûnî'nin hocası Hayreddin Efendi'ye intisabından dolayı sarayla ilgili hadiseler diğer çağdaş kaynaklara göre oldukça geniş bir şekilde ele alınmış olmakla birlikte Bos-

tan Çelebi'nin eseri daha sonraki tarihçiler tarafından kaynak olarak pek kullanılmamıştır. *Süleymannâme*'nin bilinen yazmalarından üçü yurt içinde (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3317; TSMK, Revan, nr. 1283; TTK Ktp., nr. 18), ikisi Viyana Millî Kütüphanesi'nde (nr. 998, 999), biri de Torino Millî Kütüphanesi'ndedir (nr. 103). Bu nüshaların içinde muhtevası en geniş olan Viyana Millî Kütüphanesi'nde (nr. 998) sayetli nüshadır. 2. *Hâşîye 'alâ tefsiri sûretü'l-En'âm*. Beyzâvî tefsirinden En'âm sûresine yaptığı bu hâşiyenin Süleymaniye Kütüphanesi'nde yazma nüshaları mevcuttur (Reisülküttâb, nr. 68; Süleymaniye, nr. 171; Dârülmünevi, nr. 59; Yozgat, nr. 48). Kaynaklarda adı geçen *Hâşiyetü Şadrüşşerî'a* adlı eseri Sadrüşşerîa Ubeydullah b. Mes'ûd'un kendi adıyla şöhret bulan *Şerhu'l-Vikâye*'sinin, *Hâşiyetü'l-İzâh ve'l-İslâh* ise Kemalpaşazâde'nin *İşlâhu'l-Vikâye* adlı eserine yine kendisinin *İzâhu'l-İşlâh* adıyla yaptığı şerhin hâşiyesi olmalıdır (bk. Özel, s. 78, 108, 112). Bostan Çelebi'nin kimyaya dair *Necâtü'l-ahbâb ve tuhfetü zevî'l-elbâb* adlı bir eseriyle *Risâletü'l-Kazâ' ve'l-kader*, *Risâle fi'l-Cüz'illezi lâ yete'cezze'* adlı risâleleri olduğu da kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lutfî Paşa, *Tarih* (nşr. Âlî Bey), İstanbul 1341, s. 3, 370; Âlî, *Kühül'ahbâr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 598, vr. 258^b; Selânikî, *Tarih*, s. 254; Hasan Beyzâde, *Tarih* (haz. Nezihî Aykut, doktora tezi, 1980), İÜ Ed.Fak. Ktp., II, 66, 89; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 129-132, 323, 327, 411-412, 507; Peçuyulu İbrâhim, *Tarih*, I, 456-457; *Keşfü'z-zunûn*, I, 191; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1286, I, 4; Nişancızâde Mehmed b. Ahmed, *Mir'âtü'l-kâinât*, İstanbul 1290, II, 509; Karaçelebizâde Abdülâzîz Efendi, *Rauzatü'l-ibrâr*, Bulak 1248, s. 447-448; Şehrîzâde Mehmed Said, *Zübdetü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 2548, vr. 235^a; Hammer (Atâ Bey), V, 3; *Sicill-i Osmânî*, IV, 376; *Osmanlı Müellifleri*, I, 253; Babinger (Üçök), s. 92-93; Baltacı, *Osmanlı Medreseleri*, s. 391, 496-497; Ahmet Özel, *Haneft Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 78, 108, 112; Hüseyin Gazi Yurdaydın, "Bostan'ın Süleymannâmesi" (Ferdî'ye Atfedilen Eser), *TTK Belleten*, XIX/74 (1955), s. 137-202.

NEZİHİ AYKUT

BOSTANCI

Osmanlı Devleti saray teşkilâtının
bîrun kısmından bir kuruluş.

Tesis tarihi kesin olarak tesbit edilememekle birlikte I. Murad devrine kadar çıkar. Bostancı Ocağı'nın efradı devşirme oğlanlarının güçlü ve gösterişli olan-